

Išleistas svarbiausias J. Pabrėžos veikalas

Švyturys, 2016, kovo 9, p. 1, 4

Diana JOMANTAITĖ

Kretingos muziejuje pristatytas išskirtinis leidinys – visuomenė susipažino su Jurgio Ambraziejaus Pabrėžos knyga „Taislius augyminis“ arba kitaip – „Augalų sistema“. Trijų tomų knygą pristatė su vienuolio ir botaniko rankraščiais dirbę mokslininkai.

Knygos pristatymo šventę muziejuje surengti padėjo Jurgio Pabrėžos universitetinės gimnazijos bendruomenė, kuri susirinkusiems padovanojo ir gražių meninių akimirkų. Į pasimatymą, kaip sakė muziejaus direktorė Vida Kanapkienė, susirinko būrys pedagogų bei mokinių.

„Labai džiugu, kad esame kartu iškilią minutę, kuomet galime mėgautis pasimatymu su Jurgiu Ambraziejumi Pabrėža“, – sveikindama šventės dalyvius kalbėjo V. Kanapkienė.

Knygą išleido Lietuvių kalbos institutas, kurio vadovė Jolanta Zabarskaitė pristatė visą leidybinę komandą bei kalbėjo apie šios knygos svarbą ir išskirtinumą.

„Valstybinė lietuvių kalbos komisija paskelbė mūsų kalbos dienas ir lituanistai keliauja po visą Lietuvą, kalba apie lietuvių kalbą. Šis renginys Kretingos muziejuje yra vienas tų svarbių vizitų, kai apie savąją kalbą galime kalbėti ne abstrakčiai, bet konkrečiai apie asmenis, kurie prisidėjo prie lietuvių kalbos formavimo“, – sakė J. Zabarskaitė.

(Nukelta į 4 p.)

Išleistas svarbiausias J. Pabrėžos veikalas

(Atkelta iš 1 p.)

Anot jos, J. A. Pabrėžos knyga „Taislius augyminis“ yra absoliučiai unikalus leidinys, kadangi Kretingoje gyvenęs vienuolis bei biologas J. A. Pabrėža buvo pirmasis terminologas, padėjęs pamatus lietuvių kalbos terminologijai.

„J. A. Pabrėža ėmėsi grandiozinio darbo – aprašyti augalus ir sukurti jiems pavadinimus. Tai rodo jo itin stiprų ryšį su gamta, o kūrė jis labai kūrybiškai, ne tik profesionaliai. Sukurti terminus turėjo nuo nulio – turėdamas tik lotynišką augalo pavadinimą ir žvelgdamas į jį, matydamas formas, išskirtinumą. Dirbdamas jis norėjo, kad gamta, ryšį su ja suprastų ir



Knygą „Taislius augyminis“ pristatė Lietuvių kalbos instituto vadovė Jolanta Zabarskaitė.

Gintauto Maciaus nuotr.



Tai, kas susiję su J. A. Pabrėža, svarbu šio iškilaus žmogaus vardą turinčios mokyklos – Jurgio Pabrėžos universitetinės gimnazijos – mokiniams bei pedagogams.

paprastas žmogus, nesuprantantis lotyniškai. Jo knygos tik iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti neįdomios, skirtos tik

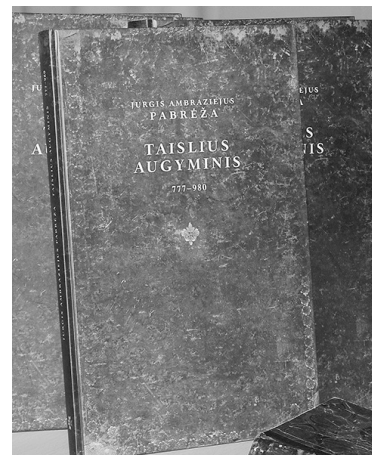
mokslininkams. Tačiau šio žmogaus raštuose yra labai daug medžiagos bei šaltinių kūrybai, – įsitikinusi J. Za-

barskaitė.

Trijų tomų leidinio leidyba yra vienas didžiausių pastarojo dešimtmečio Lietuvos mokslo ir raštijos paveldo atkūrimo projektų.

„Taislius augyminis“ yra pirmasis lietuviškas botanikos veikalas, parašytas žemaičių kalba. Jį XIX amžiaus pirmoje pusėje parašė Kretingos pranciškonų vienuolis Jurgis Ambraziejus Pabrėža, gyvenęs 1771-1849 metais.

„Taisliuje“ aprašyta apie 800 augalų ir grybų genčių. Nemažai J. Pabrėžos pasiūlytų botanikos terminų prigijo ir yra vartojami iki šiandien, pavydžiui, ankštara, ankštarelė, aukšlys, pažiedės, purka.



Šio monumentalaus leidinio kūryba užtruko dešimtmetį.

Kai kurie J. Pabrėžos veikale minimi lotyniškieji naujųjų rūšių vardai yra įtraukti į pasaulinį augalų rūšių katalogą Index Kewensis kaip sinonimai.

„Taisliaus augyminio“ rankraštis niekada nebuvo išspausdintas, nors ir buvo žinomas Lietuvos botanikams bei platesnei mokslo bendruomenei.

Žymus Lietuvos gamtininkas profesorius Antanas Minkevičius 1972 metais rašė: „Dabar mes žiūrime į „Taislių“ kaip į didelės reikšmės mūsų mokslo, kalbos ir kultūros paminklą, kuriame pirmą kartą Lietuvos istorijoje lietuvių kalba /žemaičių tarme/ pavartota gamtos mokslo reikalams. Savo vertę jis prilygsta tokiems veikalams, kaip M. Mažvydo „Katekizmas“, K. Donelaičio „Metai“ arba S. Daukanto

„Darbai senųjų lietuvių ir žemaičių“.

Profesorius Giedrius Subačius, 2003 metais iškėlęs idėją išleisti šį veikalą, sako, kad „Taislius augyminis“ yra vienas iš trijų pirmųjų Lietuvoje XIX a. mokslo veikalų, sukurtų lietuvių kalba. Tik ta aplinkybė, kad jis, skirtingai nuo Simono Daukanto „Būdo žemaičių ir lietuvių kalnėnų“ (1845) ir Motiejaus Valančiaus „Žemaičių vyskupystės“ (1848), nebuvo išleistas, lėmė, kad jam neteko sulaukti pirmųjų šlovės, nors ir buvo parašytas anksčiau (1843).

Praejus 160 metų po Jurgio Ambraziejus Pabrėžos mirties, svarbiausias jo gyvenimo veikalas ir vienas svarbiausių Lietuvos mokslo ir raštijos paminklų įgijo 3 didelio formato tomų, kurių kiekvienas atspausdintas 400 egzempliorių tiražu, pavidalą.

Šį projektą Lietuvių kalbos institutas vykdė kartu su Botanikos institutu ir Lietuvos nacionaline Martyno Mažvydo biblioteka. I ir II dalies rengimą finansavo Valstybinė lietuvių kalbos komisija, III – Lietuvos mokslo taryba. Knygos (II ir III dalis) išleistos Lietuvos mokslo tarybos lėšomis, I dalies išleidimą parėmė Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcija.

Projektui vadovavo dr. Rita Šepetytė, kuri prie leidinio dirbo nuo pradžios iki galo.